

KETTERIJ

S.J. Parris

Ketterij

Vertaald door Mechteld Jansen

Uitgeverij De Vliegende Hollander stelt alles in het werk om op milieuvriendelijke en duurzame wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier met het FSC-kenmerk. Dit kenmerk garandeert dat het hout, of de houtvezel waarvan het product is gemaakt, afkomstig is van ecologisch en sociaal verantwoord bosbeheer.

Copyright © 2010 Stephanie Merrit
Oorspronkelijke titel *Heresy*
Oorspronkelijk uitgegeven door HarperCollins Publishers
Nederlandse vertaling © 2010 Mechteld Jansen en
De Vliegende Hollander, Amsterdam
Omslagontwerp Wil Immink Design

ISBN 978 90 495 0035 1
NUR 335

www.vaarmee.com

Uitgeverij De Vliegende Hollander is
een imprint van Dutch Media Uitgevers bv

Proloog

*Klooster van San Domenico Maggiore,
Napels 1576*

De buitenste deur werd opengegooid met een dreun die weergalmde in de gang en de vloerplanken trilden onder het doelbewuste marcheren van verschillende paren voeten. In het hokje, waar ik zorgvuldig op de rand van de houten plank zat en niet te dicht bij het gat boven de beerput probeerde te komen, flakkerde mijn kaarsje in de plotselinge tochtvlaag bij hun binnenkomst. Het kaarslicht wierp deinende schaduwen die op de stenen muren opzwoollen en weer ineenkrompen. Al-lora, dacht ik terwijl ik opkeek. Eindelijk komen ze me halen.

De voetstappen stopten vlak voor de deur van mijn hokje en ik hoorde de woedend bonkende vuist en de hese stem van de abt. Hij klonk alsof hij zijn stem moest forceren om boven zijn gebruikelijke kalme, diplomatieke toon uit te komen.

‘Fra Giordano! Ik beveel je onmiddellijk naar buiten te komen en duidelijk te laten zien wat je in je handen hebt!’

Ik hoorde een van de monniken in zijn gezelschap grinniken, snel gevolgd door een streng gesis van de abt, fra Domenico Vita, en ondanks alles glimlachte ik bij mezelf. Fra Vita was een man die normaal gesproken sterk leek te walgen van alle denkbare lichaamsfuncties; hij moest zich wel ongekend opgelaten voelen om een van zijn monniken op zo’n smadelijke plek te moeten aanhouden.

‘Een moment, padre, als u mij toestaat,’ riep ik terwijl ik mijn habijt losknoopte zodat het leek alsof ik het privaat voor zijn eigenlijke doel bezocht. Ik keek naar het boek in mijn hand. Heel even overwoog ik het onder mijn habijt te verstoppen, maar dat zou zinloos zijn – ik zou direct gefouilleerd worden.

‘Geen moment meer, broeder,’ zei fra Vita door de deur, met een zachte dreiging in zijn stem. ‘Je hebt vanavond ruim twee uur op het privaat doorgebracht, dat lijkt me lang genoeg.’

‘Ik heb iets verkeerd gegeten, padre,’ zei ik, en met grote spijt gooide ik het boek in het gat terwijl ik een luide hoestbui produceerde

om de plons te verhullen waarmee het onder me in de poel uitwerpse-
len viel. Het was nog wel zo'n mooie editie.

Ik schoof de grendel van de deur, deed open en zag mijn abt daar
staan. Zijn zware gelaatstrekken trilden haast van ingehouden woede,
nog verlevendigd door het flakkerende licht van de toortsen van de
vier monniken die achter hem stonden en mij met afschuw en fasci-
natie aanstaarden.

‘Verroer je niet, fra Giordano,’ zei Vita geknepen. Hij priemde een
waarschuwend vinger in mijn gezicht. ‘Het is te laat om je te verstop-
pen.’

Hij beende het hokje in, zijn neus optrekkend tegen de stank, en
hield zijn lamp omhoog om alle hoeken een voor een te controleren.
Toen hij niets vond, draaide hij zich om naar de mannen achter hem.

‘Fouilleer hem,’ blafte hij.

Mijn broeders keken elkaar ontsteld aan, maar toen stapte die be-
rekenende frater uit Toscane, fra Agostino da Montalcino, met een
onaangename glimlach op zijn gezicht naar voren. Hij had me nooit
gemogen, maar zijn afkeer was omgeslagen in openlijke vijandig-
heid nadat ik hem een paar maanden geleden in het openbaar versla-
gen had bij een discussie over de Arische ketterij. Hij was daarna gaan
rondfluiseren dat ik de goddelijkheid van Christus ontkende. Zonder
twijfel had hij fra Vita op mijn spoor gezet.

‘Neem me niet kwalijk, fra Giordano,’ zei hij geluidloos met een
spottende glimlach en hij begon me van boven tot onder te betasten.
Hij liet zijn handen eerst om mijn middel glijden en daarna langs mijn
beide dijbenen naar beneden.

‘Probeer er niet te veel van te genieten,’ mompelde ik.

‘Ik doe alleen maar wat mijn meerdere zegt,’ antwoordde hij. Toen
hij me voldoende had bepoteld, kwam hij overeind en keek fra Vita
duidelijk teleurgesteld aan. ‘Hij houdt niets in zijn habijt verborgen,
vader.’

Fra Vita kwam dichterbij me toe en keek me een paar momenten
woedend aan, zonder iets te zeggen. Zijn gezicht was zo dicht bij het
mijne dat ik de stoppelhaartjes op zijn neus kon tellen en de onwelrie-
kende uiengeur van zijn adem rook.

‘De zonde van onze eerste vader was het verlangen naar verboden
kennis.’ Hij sprak elk woord heel zorgvuldig uit en bevochtigde zijn
lippen met zijn tong. ‘Hij dacht dat hij aan God gelijk kon worden. En

dat is ook jouw zonde, fra Giordano Bruno. Je bent een van de meest begaafde jonge mannen die ik in al mijn jaren in San Domenico Maggiore heb ontmoet, maar je nieuwsgierigheid en je arrogantie over je eigen slimheid verhinderen je om je gaven in te zetten voor de glorie van de Kerk. Het is tijd dat vader inquisiteur je de maat neemt.'

'Nee, padre, alstublieft... ik heb niets...' protesteerde ik toen hij zich omdraaide om te gaan, maar precies op dat moment verhief Montalcino zijn stem achter me.

'Fra Vita! Hier is iets wat u moet zien!'

Hij liet het licht van zijn toorts in het gat van het privaat schijnen. Een uitdrukking van kwaadaardig plezier verspreidde zich over zijn magere gezicht.

Vita verbleekte, maar boog zich naar voren om te zien wat de Toscaner had ontdekt. Schijnbaar tevreden wendde hij zich tot mij.

'Fra Giordano: ga terug naar uw cel en blijf daar tot ik u nadere instructies geef. Dit vereist de onmiddellijke aandacht van vader inquisiteur. Fra Montalcino – haal dat boek eruit. We zullen weten welke ketterijen en zwarte kunsten onze broeder hier bestudeert met zoveel meer toewijding dan ik hem ooit de Heilige Schrift heb zien betonen.'

Montalcino keek vol afschuw van mij naar de abt. Ik had zo lang in het privaat gezeten dat ik aan de stank gewend was geraakt, maar bij het idee dat ik mijn hand in het gat onder de plank moest steken keerde mijn maag zich om. Ik keek Montalcino stralend aan.

'Ik, heer abt?' vroeg hij met een hoog stemmetje.

'Jij, broeder, en een beetje snel graag.' Fra Vita trok zijn mantel strakker om zich heen tegen de kille avondlucht.

'Ik kan u de moeite wel besparen,' zei ik. 'Het zijn de *Commentaren* van Erasmus maar – geen zwarte magie in te vinden.'

'De werken van Erasmus staan op de Index van Verboden Boeken van de Inquisitie, zoals je heel goed weet, broeder Giordano,' zei fra Vita bars. Hij keek me weer strak aan met die emotieloze ogen. 'Maar we zullen het zelf even bekijken. Je hebt ons lang genoeg voor de gek gehouden. Het is tijd om te testen hoe puur je geloof is. Fra Battista!' riep hij tegen een van de andere monniken met toortsen, die zich aandachtig naar voren boog. 'Laat vader inquisiteur halen.'

Ik had me op dat moment op mijn knieën kunnen laten vallen en om clementie kunnen vragen, maar er school geen waardigheid in smeken en fra Vita was een man die de orde van een behoorlijke

rechtsgang op prijs stelde. Als hij besloten had dat ik vader inquisiteur het hoofd moest bieden, misschien als voorbeeld voor mijn broeders, zou hij niet van dat pad afwijken tot het bittere einde – en ik was bang dat ik wel wist waar dat op neerkwam. Ik trok mijn kap over mijn hoofd en volgde de abt en zijn bedienden naar buiten, met alleen nog een laatste blik op Montalcino die de mouwen van zijn pij stond op te stropen om mijn verloren Erasmus op te vissen.

‘Bekijk het van de zonnige kant, broeder,’ zei ik met een laatste knipoog. ‘Mijn stront ruikt echt zoeter dan die van alle anderen.’

Hij keek op en zijn mond vertrok zich van bitterheid of walging.

‘We zullen zien of je nog zoveel grappen maakt met een brandende pook in je aars, Bruno,’ zei hij met een opvallend gebrek aan christelijk mededogen.

Buiten in de kloostergang was de Napelse avondlucht fris. Ik keek hoe mijn adem dampte en was blij dat ik weg was uit het benauwde privaat. Aan alle kanten om me heen rezen de hoge stenen muren van de kloostergebouwen op, de kloostergang opslokkend in hun schaduw. De hoge voorgevel van de basiliek torende links boven me uit terwijl ik met loden stappen naar het dormitorium van de monniken liep; ik rekte mijn hals om de sterren erboven te kunnen zien. De Kerk leerde, naar Aristoteles, dat de sterren in de achtste sfeer vanaf de aarde stonden, dat ze zich allemaal op dezelfde afstand bevonden en gezamenlijk in een baan rond de aarde draaiden, net als de zon en de zeven planeten in hun respectievelijke sferen. Maar er waren anderen, zoals de Pool Copernicus, die zo vermetel waren om zich het universum in een andere vorm voor te stellen, met de zon in het centrum en de aarde die zich in een eigen baan voortbewoog. Verder dan dit had niemand nog durven gaan, niet eens in zijn fantasie – niemand behalve ik, Giordano Bruno uit Nola, en deze geheime theorie, gewaagder dan iemand ooit had durven formuleren, was alleen aan mij bekend: dat het universum geen vast centrum had maar oneindig was, en dat die sterren die ik nu boven me zag pulseren in de fluwelen duisternis stuk voor stuk zelf een zon waren, een zon omgeven door zijn eigen ontelbare werelden, waarop op dit moment misschien ook schepselen als ikzelf naar de hemelen stonden te staren, zich afvragend of er iets bestond buiten de grenzen van hun kennis.

Op een dag zou ik dat allemaal opschrijven in een boek dat mijn levenswerk zou worden, een boek dat net zoveel deining binnen het

christendom zou veroorzaken als Copernicus' *De revolutionibus orbium coelestium*, maar dan nog groter, een boek dat niet alleen alle zekerheden van de Roomse kerk omver zou werpen, maar van de hele christelijke religie. Maar er was nog zoveel meer dat ik moest begrijpen, te veel boeken die ik nog moest lezen, boeken over astrologie en oeroude magie, die allemaal verboden waren door de Dominicaanse orde en die ik nooit uit de bibliotheek van San Domenico Maggiore zou kunnen halen. Als ik nu voor de Heilige Roomse Inquisitie moest verschijnen, wist ik dat alles met withete ijzers uit me gepeurd zou worden, op de pijnbank of het rad, tot ik mijn halfbakken hypothese eruit zou braken, waarna ze me op de brandstapel zouden zetten wegens ketterij. Ik was achtentwintig; ik wilde nog niet dood. Ik had geen andere keuze dan te vluchten.

Het was net na de completen; de monniken van San Domenico maakten zich klaar voor de nacht. Ik stormde de cel in die ik deelde met fra Paolo uit Rimini, de nachtkou naar binnen brengend met mijn haar en habijt, en ik ging als een razende de piepkleine kamer rond om de paar bezittingen die ik had te verzamelen in een zak van wasdoek. Paolo had in contemplatie op zijn stromatras gelegen toen ik de deur opengooide; nu hees hij zich op een elleboog en keek bezorgd naar mijn paniekerige gedrag. Hij en ik waren op vijftienjarige leeftijd tegelijkertijd als novicen ingetreden in het klooster; nu, dertien jaar later, was hij de enige die ik als een broeder in de ware zin van het woord beschouwde.

'Ze laten vader inquisiteur komen,' legde ik uit terwijl ik op adem probeerde te komen. 'Ik heb geen moment te verliezen.'

'Je hebt de completen weer gemist. Ik heb het je toch gezegd, Bruno,' zei Paolo hoofdschuddend. 'Als je elke avond zoveel tijd in het privaat doorbrengt, worden ze achterdochtig. Fra Tomasso heeft tegen iedereen verteld dat je een of andere vreselijke darmaandoening hebt – ik heb gezegd dat het niet lang zou duren tot Montalcino zou begrijpen wat je eigenlijk deed en de abt zou waarschuwen.'

'Het was Erasmus maar, in Jezus' naam,' zei ik geïrriteerd. 'Ik moet vanavond nog weg, Paolo, voor ik ondervraagd word. Heb jij mijn wintermantel gezien?'

Paolo's gezicht stond plotseling ernstig.

'Bruno, je weet dat een Dominicaan zijn orde niet mag verlaten, op straffe van excommunicatie. Als je wegloopt, beschouwen ze dat als

een schuldbekentenis en zullen ze een opsporingsbevel voor je laten uitgaan. Dan word je veroordeeld als ketter.'

'En als ik blijf word ik ook veroordeeld als ketter,' zei ik. 'Het zal minder pijn doen *in absentia*.'

'Maar waar ga je heen? Waar moet je van leven?' Mijn vriend keek gekweld; ik stopte met zoeken en legde mijn hand op zijn schouder.

'Ik reis 's nachts, ik zal zingen en dansen of bedelen voor mijn brood als het moet, en als ik ver genoeg bij Napels vandaan ben, ga ik lesgeven om de kost te verdienen. Ik ben vorig jaar doctor in de theologie geworden – er zijn universiteiten zat in Italië.' Ik probeerde opgewekt te klinken, maar in werkelijkheid bonkte mijn hart en werden mijn darmen vloeibaar; het was een tikje ironisch dat ik nu niet eens in de buurt van het privaat kon komen.

'In Italië zul je nooit veilig zijn als de Inquisitie je tot ketter verklaart,' zei Paolo bedroefd. 'Ze zullen niet rusten voor ze je op de brandstapel hebben.'

'Dan moet ik hier weg zijn voor ze de kans krijgen. Misschien ga ik naar Frankrijk.'

Ik keerde hem de rug toe om mijn mantel te zoeken. In mijn herinnering flitste een beeld op, zo helder als op de dag toen het opgeslagen werd, van een man die verteerd werd door vuur. In zijn doodstrijd hield hij zijn hoofd achterover en probeerde zijn gezicht tevergeefs weg te draaien van de hitte van de vlammen die hongerig aan zijn kleren likten. Dat menselijke, vruchteloze gebaar was me al die jaren bijgebleven – die beweging om zijn gezicht tegen het vuur te beschermen, hoewel zijn hoofd aan de staak vastgebonden zat – en sinds die tijd vermeed ik het bewust om nog een verbranding te zien. Ik was twaalf jaar oud geweest en mijn vader, beroepssoldaat en een man van oprecht en orthodox geloof, had me om stichtelijke en leerzame redenen mee naar Rome genomen om een openbare executie bij te wonen. Op het Campo dei Fiori hadden we een goede plek in het publiek gevonden, een beetje achteraan in de dringende menigte, en ik had me verwonderd over de grote aantallen mensen die bijeenkwamen om munt te slaan uit het gebeuren, alsof het een berengevecht of jaarmarkt was: pamfletverkopers, bedelmonniken, mannen en vrouwen die broodjes en koek of gebakken vis verkochten van dienbladen om hun hals. Evenmin had ik verwacht dat het publiek zo wreed zou zijn. Ze bespotten de gevangene met beledigingen, bespuugden en beko-

gelden hem met stenen terwijl hij zwijgend naar de brandstapel werd geleid, met gebogen hoofd. Ik vroeg me af of zijn zwijgen voortkwam uit verslagenheid of waardigheid, maar mijn vader legde uit dat er een ijzeren staaf door zijn tong was gestoken zodat hij niet kon proberen de toeschouwers te bekeren door zijn smerige ketterijen vanaf de brandstapel te verkondigen.

Hij werd aan de staak gebonden en de takkenbossen werden zo rond hem opgestapeld dat hij bijna aan het zicht onttrokken was. Toen er een fakkel bij het hout werd gehouden, klonk er een machtig geknetter; het aanmaakhout lichtte direct op en brandde met een felle gloed. Mijn vader knikte goedkeurend. Als de autoriteiten in een barmhartige stemming waren, legde hij uit, lieten ze de brandstapel soms van groene takken bouwen zodat de gevangene stikte in de rook voordat hij het branden van de vlammen daadwerkelijk kon ondergaan. Maar bij de ergste ketters – heksen, tovenaars, blasfemisten, Lutheranen, de Benandanti – zorgden ze dat het hout zo droog was als de zomerhellingen van Monte Cicala, zodat de hitte van de vlammen aan de misdadiger zou knagen tot hij met zijn laatste adem in waarachtig berouw om God zou schreeuwen.

Ik wilde wegstijgen terwijl de vlammen het gezicht van de man verslonden, maar mijn vader stond stevig naast me geposteerd en zijn blik dwaalde niet af, alsof het aanschouwen van de doodstrijd van de arme stakker een essentieel onderdeel was van zijn plicht tegenover God, en ik wilde niet minder mannelijk of vroom lijken dan hij. Ik hoorde de verwrongen kreten die aan de verwoeste mond van de veroordeelde ontsnapten toen zijn oogbollen barstten, ik hoorde het sissen en knetteren terwijl zijn huid verschrompelde en van hem afviel en de bloederige massa eronder wegsmolt in de vlammen, ik rook het aangebrande vlees dat me op een verschrikkelijke manier deed denken aan het zwijn dat altijd boven een kuil geroosterd werd tijdens straatfestivals in Nola. Het gejuich en de uitzinnigheid van het publiek toen de ketter uiteindelijk bezweek leek inderdaad nog het meest op een heiligendag of een algemene feestdag. Op weg naar huis vroeg ik mijn vader waarom die man op zo'n afschuwelijke manier had moeten sterven. Had hij iemand vermoord? Mijn vader vertelde me dat hij een ketter was geweest. Toen ik aandrong op uitleg over wat een ketter was, zei hij dat die man de autoriteit van de paus had ondermijnd door te ontkennen dat het vagevuur bestond. En zo leerde ik dat in Ita-

lië woorden en ideeën net zo gevaarlijk gevonden worden als zwaarden en pijlen, en dat een filosoof of wetenschapper zo moedig moet zijn als een soldaat om te zeggen wat hij denkt.

Ergens in het dormitorium hoorde ik met geweld een deur dichtslaan.

‘Ze komen,’ fluisterde ik in paniek tegen Paolo. ‘Waar voor de duivel is mijn wintermantel?’

‘Hier.’ Hij gaf me zijn eigen mantel en nam heel even de tijd om hem om mijn schouders te schikken. ‘En neem dit mee.’ Hij drukte me een kleine dolk met benen handvat in een lederen schede in mijn hand. Ik keek hem verrast aan. ‘Het was een geschenk van mijn vader,’ fluisterde hij. ‘Jij zult hem harder nodig hebben dan ik, als je gaat. En nu: *sbrigati*. Schiet op.’

Het smalle raampje van onze cel was maar net groot genoeg om me op de rand te hijsen, heen voor heen. We zaten op de eerste verdieping, maar een kleine twee meter onder het raam stak het hellende dak van de latrine van de lekenbroeders ver genoeg uit om op neer te komen als ik me voorzichtig liet zakken; van daaruit kon ik langs een steunbeer naar beneden glijden en, als ik de tuin doorkwam zonder gezien te worden, kon ik over de buitenmuur van het klooster klimmen om onder de dekking van het duister in de straten van Napels te verdwijnen.

Ik stopte de dolk in mijn habijt, hing mijn zak van wasdoek over een schouder en klom in het raam. Ik bleef wijdbeens op de vensterbank zitten om naar buiten te kijken. Een bolronde maan hing bleek en gezwollen boven de stad en rookachtige wolkenflarden dreven er voorlangs. Buiten was er alleen stilte. Heel even voelde ik me tussen twee levens hangen. Ik was al dertien jaar monnik; als ik mijn linkerbeen door het raam zou steken en me op het dak onder me liet vallen zou ik dat leven voorgoed de rug toekeren. Paolo had gelijk; ik zou geëxcommuniceerd worden omdat ik mijn orde verliet, ongeacht waarvan ik verder nog beschuldigd zou worden. Hij keek naar me op, zijn gezicht vol woordeloos verdriet, en stak zijn hand naar me uit. Ik boog me voorover om zijn knokkels te kussen toen ik opnieuw de nadrukkelijke stappen van vele voeten in de gang hoorde.

‘Dio sia con te,’ fluisterde Paolo terwijl ik mezelf door het smalle raampje hees en mijn lichaam zo draaide dat ik aan mijn vingertoppen hing. Mijn habijt scheurde terwijl ik dat deed. Toen, vertrouwend

op God en het toeval, liet ik los. Terwijl ik onhandig op het dak onder me landde, hoorde ik het kleine venster dichtgaan. Ik hoopte dat Paolo op tijd was geweest.

Het maanlicht was een zegen en een vloek; ik bleef vlak bij de schaduwen van de muur terwijl ik de tuin achter het monnikenverblijf overstak en wist mezelf, met behulp van wat wilde ranken, over de verste muur heen te hijsen, die het klooster begrensde. Ik liet me op de grond vallen en rolde een kort talud af naar de weg. Ik moest direct wegduiken in de schaduw van een deurpost, erop vertrouwend dat de duisternis me zou verbergen, want er galoppeerde een ruiter op een zwart paard haastig door de smalle straat in de richting van het klooster, zijn kap wapperend achter zich aan. Pas toen ik mijn hoofd ophef, met het bloed kloppend in mijn keel, en de ronde rand van zijn hoed herkende terwijl hij de heuvel opreed naar de hoofdboort, zag ik dat de voorbijkomende gedaante de plaatselijke vader inquisiteur was, geroepen ter ere van mij.

Toen ik die nacht niet meer verder kon lopen sliep ik in een greppel aan de rand van Napels, met Paolo's mantel als armzalige beschutting tegen de koude nacht. Op de tweede dag verdiende ik een bed voor de nacht en een half brood door in de stal van een herberg te werken; die nacht werd ik in mijn slaap aangevallen door een man en ik werd wakker met gebroken ribben, een bloedneus en zonder brood. Maar hij had ten minste zijn vuisten gebruikt in plaats van zijn mes, wat naar ik hoorde heel vaak voorkwam onder de zwervers en reizigers in de herbergen en taveernes langs de weg naar Rome. De derde dag begon ik al waakzaamheid te leren en was ik al over de helft van mijn reis naar Rome. Nu al miste ik de vertrouwde routines van het kloosterleven die mijn dagen zo lang bepaald hadden, en nu al genoot ik van het gevoel van vrijheid. Ik had geen enkele meester meer, behalve mijn eigen verbeeldingskracht. In Rome zou ik me in het hol van de leeuw wagen, maar de stoutmoedigheid om op de Voorzienigheid te gokken beviel me wel; ik zou ofwel een nieuw leven beginnen als vrij man, ofwel de Inquisitie spoorde me op en voerde me aan de vlammen. Maar ik zou doen wat er maar in mijn vermogen lag om dat laatste te voorkomen – ik was niet bang om te sterven voor mijn overtuigingen, maar pas nadat ik besloten had welke overtuigingen het waard waren om voor te sterven.

DEEL EEN

Londen, mei 1583

Op een paard dat ik had geleend van de Franse ambassadeur aan het hof van koningin Elizabeth van Engeland reed ik op de ochtend van 20 mei 1583 over de London Bridge. De zon was al sterk, hoewel het nog geen noon was; het licht schitterde als diamant op het rimpelende oppervlak van de brede Theems. Een warm briesje blies mijn haar uit mijn gezicht en voerde de rioolstank van de rivier met zich mee. Mijn hart zwol op van verwachting toen ik de zuidoever bereikte en langs de rivier rechts afsloeg naar Winchester House, waar ik het koninklijk gezelschap zou treffen waarmee ik op reis zou gaan naar de gerenommeerde universiteit van Oxford.

Het paleis van de Bisschoppen van Winchester was in Engelse stijl in rode baksteen opgetrokken rond een binnenplaats. De daken waren gedecoreerd met sierlijke schoorstenen en de hoge ramen van de grote zaal boden uitzicht over de rivier. Daarvoor liep een grasveld glooiend af naar de grote kade en aanlegsteiger waar ik, nu ik dichterbij kwam, een kleurrijk schouwspel zag van mensen die zich verdrongen in het gras. Vlagen muziek van repeterende muzikanten zweefden door de lucht, en de helft van de betere kringen in Londen leek er in zijn beste kleren op uitgetrokken om het spektakel in de lentezonneschijn te bekijken. Bij de treden maakten bedienden een statige boot gereed, versierd met dure zijden banieren en kussens bekleed met rood en goud. Voorin was plaats voor acht roeiers en achterin wierp een rijkelijk geborduurde luifel schaduw over de zitplaatsen. Edelsteenkleurige banieren rimpelden in de zachte wind en vingen het zonlicht.

Ik steeg af en er kwam een bediende naar me toe om het paard vast te houden terwijl ik naar het huis liep, in het voorbijgaan achterdochtig begluurd door verschillende fraai geklede heren. Plotseling voelde ik een vuist tussen mijn schouderbladen neerkomen en werd ik bijna tegen op de grond gesmeten.

‘Giordano Bruno, ouwe schavuit! Hebben ze je nog niet op de brandstapel gezet?’

Ik herwon mijn evenwicht en draaide me om naar Philip Sidney. Hij grijnsde van oor tot oor met zijn armen gespreid, zijn benen stevig wijdbeens op de grond en zijn haar in die merkwaardige kuif die van voren overeind stond als bij een schooljongen die net uit bed komt. Sidney, de aristocratische dichter-soldaat die ik in Padua had leren kennen tijdens mijn vlucht door Italië.

‘Dan moeten ze me toch eerst vangen, Philip,’ zei ik met een brede grijns.

‘Sír Philip voor jou, jij kinkel: ik ben dit jaar geridderd.’

‘Geweldig! Betekent dat ook dat je eindelijk manieren krijgt?’

Hij sloeg zijn armen om me heen en stompte me nog eens hartelijk op mijn rug. We hadden een merkwaardige vriendschap, bedacht ik, terwijl ik naar adem hapte en hem op mijn beurt omhelsde. Onze achtergronden waren zo verschillend als maar mogelijk was: Sidney was geboren uit een van de meest vooraanstaande families aan het Engelse hof, zoals hij me onvermoeibaar bleef voorhouden, maar in Padua hadden we direct ontdekt dat we elkaar aan het lachen konden maken, een zeldzaam en welkom geschenk in die ernstige en vaak sombere plaats. Zelfs nu, zes jaar later, voelde ik me niet ongemakkelijk in zijn gezelschap; we waren direct teruggevallen in onze oude gewoonte om elkaar vriendschappelijk te plagen.

‘Kom, Bruno,’ zei Sidney, en hij sloeg een arm om mijn schouder en leidde me over het gazon naar de rivier. ‘Mijn God, wat is het goed om jou weer te zien. Dit koninklijke bezoek aan Oxford zou zonder jouw gezelschap niet te verdragen zijn. Heb je al gehoord van die Poolse prins?’

Ik schudde mijn hoofd. Sidney sloeg zijn ogen ten hemel.

‘Nou, je zult hem snel genoeg leren kennen. Paltsgraaf Albert Laski – een Poolse hoogwaardigheidsbekleider met te veel geld en te weinig verantwoordelijkheden, die als gevolg daarvan zijn tijd doorbrengt met rondhangen aan de Europese hoven. Hij zou van hieruit eigenlijk naar Parijs reizen, maar koning Henri weigert hem het land in te laten, dus zit Hare Majesteit nog een tijdje met de last van zijn gezelschap opgescheept. Vandaar deze uitgebreide vertoning om hem van het hof weg te krijgen.’ Hij zwaaide met zijn hand naar de galaboot en keek toen snel om zich heen of we niet afgeluisterd werden. ‘Ik kan